

B88/03 CO:2080403

27 mei 1988

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME/JANUARI - APRIL 1988

Hoewel het allemaal niet direct spectaculair was, vonden er gedurende de afgelopen periode binnen het Westeuropese communisme toch enkele gebeurtenissen plaats die de moeite van het registreren waard waren. Allereerst was daar de definitieve scheiding binnen de CP Groot-Brittannië tussen de orthodoxe oppositiegroep rond de partijkrant Morning Star en de vernieuwingsgezinde CPGB-leiding. Eind april vormden de orthodoxen een eigen partij of, zoals zij het zelf formuleerden, gingen zij over tot "heroprichting" van de CPGB. Zowel bij de oude als bij de nieuwe partij gaat het om politieke mini-formaties.

Daarnaast trok de Spaanse CP, de PCE, de aandacht met het aftreden van secretaris-generaal IGLESIAS. Diens vertrek had niet zozeer te maken met meningsverschillen over de ideologie of de politieke lijn van de partij, alswel met IGLESIAS' weinig succesvolle leiderschap, zowel binnen de partij als naar buiten toe. De nieuwe man is ANGUIA, iemand die op lokaal- en regionaal-politiek niveau bewezen heeft effectief te kunnen optreden. Door interne moeilijkheden kwamen ook de Westduitse en de Portugese CP, de DKP en de PCP, in het nieuws. De aanleiding was hier weer wel van ideologische aard: de spanningen, die voorlopig nog wel zullen voortduren, ontstonden uit meningsverschillen over CPSU-leider GORBACHEV's perestroika-politiek. Tenslotte was er de Franse CP, waarvan de kandidaat bij de recente presidentsverkiezingen niet verder kwam dan 6,78%. Met deze uitslag behaalde de PCF, die de laatste jaren aan een electorale duikvlucht bezig is, haar (voorlopige?) laagterecord. Genoemde verkiezingen stonden overigens vooral in het teken van de opkomst van extreem rechts in de persoon van LE PEN.*

*Zie hierover SBP-Focus B88/02, 28 april 1988.

Splitsing Engelse communisten.

Het conflict tussen de vernieuwingsgezinde leiding van de CP Groot-Brittannie en de orthodoxe groep, die de partijkrant Morning Star beheerst, leidde afgelopen periode tot een definitieve scheiding. Eind april vormden de orthodoxen een eigen partij of, zoals zij het zelf formuleerden, gingen zij over tot het "heroprichten" van de CPGB.

Die actie kwam niet onverwacht. De orthodoxen hadden zichzelf in de Communist Campaign Group (CCG) al een soort eigen partijorganisatie gegeven en toen het november vorig jaar gehouden CPGB-congres aantoonde dat de partijleiding net zo min als de opposanten nog tot compromissen geneigd was in het inmiddels al een aantal jaren slepende conflict, was het duidelijk dat een volledige splitsing niet lang meer op zich kon laten wachten.

Begin van dit jaar maakte de CCG inderdaad bekend dat men die kant op wilde. Er zou een congres gehouden worden tot "heroprichting" van de CPGB, waartoe de CCG de voorbereidende maatregelen zou treffen. Op 23 en 24 april kwam dit congres bijeen om vervolgens conform de van te voren gedane uitspraken te besluiten.

Het getalsmatig toch al zwakke Engelse communisme is nu dus opgesplitst in drie partijen:

- de oorspronkelijke CPGB, die minder dan 10.000 leden zou hebben en die na Morning Star aan de orthodoxen verloren te hebben, niet langer in staat is een eigen partijdagblad uit te brengen,
 - de nu "heropgerichte" CPGB, die gezien haar eigen mededelingen kennelijk nog niet eens enkele duizenden leden heeft en die Morning Star slechts draaiend kan houden doordat een groot deel van de oplage door Oost-Europa wordt afgenomen,
 - de New Communist Party (NCP), een eveneens orthodoxe en van een minimale aanhang voorziene afsplitsing van de CPGB uit de jaren '70.
- Of de "heropgerichte" CPGB - waarvan nog niet duidelijk is of zij onder deze naam zal gaan optreden - in de komende tijd een hergroepering binnen het Engelse communisme zal weten te bewerken, bijv. door een samengaan met de NCP en het aantrekken van die orthodox gezinden die de oorspronkelijke CPGB nog niet hebben verlaten, moet worden afgewacht. Het is overigens onaannemelijk dat zo'n hergroepering ook maar iets aan de marginale positie van het Engelse communisme in z'n geheel zou veranderen.

Verandering aan top Spaanse CP

De Spaanse CP (PCE) kwam in het nieuws door het aftreden van secretaris-generaal IGLESIAS. Dit vertrek had niet zozeer te maken met meningsverschillen over de ideologie of de politieke lijn van de partij, alswel met IGLESIAS' weinig succesvolle leiderschap.

De nu opgestapte secretaris-generaal, van wie gehoopt werd dat hij de PCE, intern in het ongerede geraakt en electoraal gedecimeerd onder het autoritaire bewind van zijn voorganger CARRILLO, zou saneren, slaagde er niet in de bij zijn aantreden in 1982 levende verwachtingen in te lossen. Tijdens zijn optreden kwam het tot twee afsplitsingen. Eerst, in 1984, verliet een groep orthodoxen de PCE om een eigen partij, de PCPE, te stichten, daarna vormde CARRILLO, nadat hij tevergeefs had geprobeerd om aan de touwtjes te blijven trekken, een tegenpartij.

Gezien deze versnippering was het geen wonder dat het IGLESIAS ook niet lukte om de communisten weg te krijgen uit de positie aan de zijlijn van de Spaanse politiek, waarin zij door de socialisten gedrongen waren. Wel wist hij een verdere electorale neergang te voorkomen met de oprichting van Verenigd Links, een verkiezingscombinatie waarin de PCE met de PCPE en enkele andere linkse partijtjes samenwerkte, maar deze convergentiepolitiek, zoals het weids genoemd wordt, leidde niet tot een echte verbreding van de electorale basis van de PCE. Uiteindelijk waren het spanningen en meningsverschillen binnen Verenigd Links die IGLESIAS tot het besluit brachten om op te stappen, een voornemen dat hij bekend maakte kort voor het in februari gehouden partijcongres.

Als nieuwe partijleider werd door het congres Julio ANGUITA gekozen. Die keuze kwam niet geheel zonder problemen tot stand, aangezien er enerzijds in de partij nogal wat oppositie tegen betrokkene bestond, terwijl deze anderzijds zich ook zelf niet erg happig toonde. Waarschijnlijk heeft ANGUITA zich daarbij laten leiden door overwegingen van tactische aard, teneinde door zich over de streep te laten trekken, zijn speelruimte tegenover het congres te vergroten. Dat hij hiervan inderdaad gebruik wist te maken, bleek uit het feit dat hij en zijn aanhangers het congres zover wisten te krijgen de lijst met kandidaten voor het nieuwe centrale comite te vervangen door een andere. Van de nieuwe partijleider wordt geen nieuwe politieke visie verwacht. Het streven van de PCE blijft om via Verenigd Links het vooral aan de socialisten verloren gegane terrein in de Spaanse politiek te herwinnen en tegelijkertijd te werken aan herstel van de eenheid binnen het Spaanse communisme. De hoop in de PCE is dat ANGUITA daarbij effectiever en met meer resultaat te werk zal gaan dan zijn voorganger. Die hoop is gebaseerd op het feit dat ANGUITA op lokaal en regionaal niveau inderdaad succesvol is opgetreden. In Andalusië wist hij Verenigd Links met ruim 17% van de stemmen tot een geloofwaardig alternatief tegenover de socialisten te maken terwijl de combinatie landelijk niet verder dan rond de 5% kwam. Daarnaast slaagde hij erin om als burgemeester van Cordoba - de enige provinciale hoofdstad in Spanje met een PCE-bestuurder - eveneens de invloed van de socialisten terug te dringen.

Perestroika veroorzaakt moeilijkheden in Westduitse en Portugese CP

Door interne moeilijkheden kwamen ook de Westduitse en de Portugese CP, de DKP en de PCP, in het nieuws. De aanleiding was hier duidelijk van ideologische aard: de perestroika-politiek van Sovjet partijleider GORBACHEV. In beide partijen zorgden GORBACHEV's ideeën voor frictie tussen een partijleiding die gezien haar orthodoxie GORBACHEV's denkbeelden eigenlijk niet lust maar deze gezien haar traditionele orientatie op Moskou ook niet openlijk kan afwijzen en een stroming die onder verwijzing naar die perestroika nu ook in de eigen partij vernieuwing wil.

In de DKP manifesteerde deze stroming zich met een vorig jaar augustus gepubliceerd memorandum waarin gewezen werd op "de kritische toestand" van de partij - meningsverschillen, ledenverlies - en waarin aanbevelingen werden gedaan tot liberalisering van de interne procedures en regels. Daarnaast kraakten de vernieuwers kritische noten inzake de DDR, waar men zoals bekend ook niet al te enthousiast is over GORBACHEV's aanpak en vanwaaruit zoals eveneens bekend de DKP in belangrijke mate wordt gefinancierd.

De partijleiding zag in het memorandum kennelijk een vorm van opstand want in februari jl. zette zij drie toonaangevende vernieuwers uit de partij, een optreden dat een aantal andere dissidenten ertoe bracht de partij uit eigen beweging te verlaten. De DKP-leiding toonde overigens wel in te zien dat de zaken op dit moment niet met enkel repressieve actie onder controle te houden zijn. In maart kwam zij met het ontwerp voor een nieuw program, waarin een aantal hervormingen wordt voorgesteld. Dat ontwerp moet aan de orde komen op het volgend jaar te houden partijcongres. De mate waarin de DKP bij die

gelegenheid tot interne hervormingen zal overgaan, hangt ongetwijfeld sterk af van de vraag hoe het er dan met GORBACHEV's perestroika zal voorstaan.

Binnen de PCP valt een soortgelijk beeld te registreren. Ook hier een partijleiding die weinig van GORBACHEV's aanpak moet hebben maar die deze door een jarenlange loyaliteit aan Moskou niet onbewimpeld kan afwijzen. En ook hier een groep opposanten die nu een mogelijkheid ziet om hervormingen in de partij door te voeren. Inmiddels is een aantal vernieuwers uit hun functies gezet en de verwachting is dat er onder de oude partijleider CUNHAL weinig van hervorming zal komen. Dat neemt niet weg dat mede naar aanleiding van de nu gerezen tegenstellingen ook de kwestie van de opvolging van CUNHAL weer aan de orde is gekomen. De vernieuwingsgezinde PCP-leden kunnen in dit verband mogelijk moed putten uit het voorbeeld van Hongarije, waar na een bewind van decennia de oude leider KADAR tenslotte ook het veld ruimde.

Franse CP boekt nieuw electoraal laagterecord

Eind april vond in Frankrijk de eerste ronde plaats van de presidentsverkiezingen, die tenslotte via de tweede ronde tot herverkiezing leidden van de zittende president, MITTERRAND.

Aan die eerste ronde nam de PCF met een eigen kandidaat deel, LAJOINIE, en deze haalde een score van 6,78%. Hierbij moet worden aangetekend dat LAJOINIE's resultaat ongunstig werd beïnvloed door de strijd tussen de vernieuwers en behoudenden, die zich de laatste jaren ook in de PCF heeft afgespeeld. De vernieuwers, die in deze strijd het onderspit moesten delven en waarvan een groot deel uit de partij is gestapt of als lid geroyeerd, deden nl. met een eigen kandidaat, JUQUIN,* aan de verkiezingen mee en deze JUQUIN snoepte de PCF 2% af.

Wanneer men echter bedenkt dat bij de presidentsverkiezingen van 1981 MARCHAIS als PCF-kandidaat nog 15,3% haalde, dat de partij bij de laatste parlamentsverkiezingen op ongeveer 10% uitkwam en dat LAJOINIE ook als men met het effect van JUQUIN's meedoen rekening houdt, daar nog weer onder kwam, dan mag men vaststellen dat dit (voorlopige?) laagterecord opnieuw duidelijk maakt hoezeer de PCF - overigens bepaald niet als enige Westeuropese CP - de laatste tijd aan een electorale duikvlucht bezig is.

*SBP-Focus B88/01, 5 februari 1988.